

ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERDE AZINLIK HAKLARI

İLHAMİ UTKU ÖZKAN

İstanbul, 2020

İÇİNDEKİLER

Kısaltmalar	3
GİRİŞ	4
I. Genel Olarak	5
II. Türk Ticaret Kanunu'ndaki Azınlık Kavramı	5
III. Azınlık Haklarının Türleri.....	5
A. Olumsuz Azınlık Hakları	5
1. Genel Kurulu Toplantıya Davet veya Genel Kurul Gündemine Madde Ekletme Hakkı.....	5
2. Ağırlaştırılmış Çoğunluk Hallerinin Varlığı.....	6
B. Olumlu Azınlık Hakları.....	6
1. Genel Kurulu Toplantıya Davet veya Genel Kurul Gündemine Madde Ekletme Hakkı.....	7
2. Mahkemeden Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme Hakkı.....	8
3. Mahkemeden Denetçinin Görevden Alınmasını ve Yeni Denetçi Atanmasını İsteme Hakkı.....	8
4. Finansal Tabloların Görüşülmesini Erteleme Hakkı.....	9
5. Şirketin Haklı Sebeplerle Feshini İsteme Hakkı.....	11
6. Nama Yazılı Pay Senetlerinin Bastırılmasını İsteme Hakkı.....	12
7. Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkı.....	12
8. Bakanlık Temsilcisinin Çağırılmasını Talep Etme Hakkı.....	13
IV. Kanunda Azınlık Haklarına İlişkin Belirtilen Asgari Oranın Esas Sözleşme İle Değiştirilip Değiştirilemeyeceği.....	13
V. Yeni Azınlık Haklarının Yaratılıp Yaratılamayacağı.....	15
SONUÇ.....	16
KAYNAKÇA.....	17

Kısaltmalar

eTK	: 6762 Sayılı (Mülga) Türk Ticaret Kanunu
F	: Fıkra
HMK	: 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu
M	: Madde
MK	: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
Örn	: Örnek
TTK	: 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu
S	: Sayfa
Vd	: Ve Diğer

GİRİŞ

Anonim ve limited şirketler çoğunluk ilkesinin geçerli olduğu ortaklık tipleridir. Bu noktada çoğunluğun, elindeki gücü kullanarak şirketi yalnızca kendi menfaatleri doğrultusunda kullanmasını engellemek gerekmektedir. Kanun koyucu da bu amaçla şirketlerdeki azınlık hisselerine sahip paydaşları korumak adına onlara kimi noktalarda yönetime katılma hakkı tanımıştır. Bu sayede şirket içi çıkar çatışmalarının önlenmesi ve şirket yönetiminde söz sahibi olan ve olmayan pay sahipleri arasında denge kurulmaya çalışılmıştır.

Azınlık haklarından TTK'da (Türk Ticaret Kanunu) "anonim şirket" başlıklı dördüncü kısımda bahsedilmiş olsa da; gerek limited şirketlerin düzenlendiği bölümlerde anonim şirket hükümlerine yapılan atıflardan, gerekse limited şirketlere ilişkin hükümlerin yorumlanması ile varılan sonuçlardan, anonim şirketlerde var olan bazı azınlık haklarının limited şirketlerdeki azınlık pay sahiplerine de tanındığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Bu çalışmada anonim şirketlere ilişkin azınlık haklarından bahsedilecek olup söz konusu azınlık haklarının limited şirketler için de uygulanabileceği yerlerde gerekli açıklamalar yapılacaktır.

I. Genel Olarak

Türk Ticaret Kanunu (TTK), *genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerli olduğunu* (TTK m. 423) kabul ederek çoğunluk ilkesini benimsemiştir. Ancak kanun koyucu, önem verdiği bazı konularda, azınlık pay sahiplerini çoğunluğun tahakkümünden kurtarmak için, onlara, bazen oran göstererek bazen de göstermeksizin belirli haklar tanımış veya anasözleşme ile hak tanınması yolunu açmıştır¹. Azınlık haklarını bireysel haklardan ayıran husus, bu hakkın kullanılabilmesi için şirkette belirli oranda paya sahip olma zorunluluğudur. Böylece bu hakkın kullanılması zorlaştırılmıştır². Azınlık pay sahipleri bazı durumlarda bu hakları kullanarak çoğunluğun karar almasını engellemekte (olumsuz azınlık hakları), bazı durumlarda ise çoğunluğa rağmen karar alabilmektedir (olumlu azınlık hakları).

II. Türk Ticaret Kanunu'ndaki "Azınlık" Kavramı

Azınlık haklarına ilişkin olarak TTK'ya bakıldığında doktrinde kullanılan ifadenin aksine "azlık" kelimesinin kullanıldığı görülmektedir. Doktrinde ise bu kavram "azınlık" kelimesi ile ifade edilmektedir³.

Kanunda azınlık teriminin tanımı yapılmamış olmakla birlikte, bu ifadenin geçtiği hemen her bölümde halka açık olmayan anonim şirketlerde onda bir; halka açık anonim şirketlerde ise yirmide bir orandan bahsedildiği görülmektedir (oransal azınlık).

III. Azınlık Haklarının Türleri

A. Olumsuz Azınlık Hakları

Azınlığın kanunda belirtilen haklardan birini kullanarak çoğunluğun karar almasını engellemesi durumu doktrinde olumsuz azınlık hakkı olarak tanımlanmaktadır. Kanunda yalnızca iki bölümde olumsuz azınlık hakkına ilişkin düzenleme yapıldığı görülmektedir.

1. Sulh ve İbraya Engel Olma

TTK'nın, kuruluş ve sermaye artırımında ibrayı düzenleyen maddesine göre (TTK m. 559) *kurucuların, yönetim kurulu üyelerinin, denetçilerin, şirketin kuruluşundan ve sermaye artırımından doğan sorumlulukları, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra yoluyla kaldırılamaz. Bu sürenin geçmesinden sonra da sulh ve ibra ancak genel kurulun onayıyla geçerlilik kazanır.* İşte bu noktada madde, esas sermayenin onda birini,

¹ Mehmet **BAHTİYAR**, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 14.Baskı, İstanbul 2020, s. 519-520.

² Fatih **BİLGİLİ**/Mehmet **DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Bursa 2020 s. 355.

³ Kavramın, kamu hukukunda özel ve siyasi bir anlamı olduğu düşünülebilir ise de, Ticaret Hukuku'nda yalnız değil, "azınlık pay sahipleri" veya "azınlık ortaklar" biçiminde ifade edildiği, hatta yalnız kullanılsa dahi özel hukuk alanında kavrama farklı bir anlam yüklenmiş olacağı için, kamu hukukundaki azınlık kavramı ile karıştırılma olasılığı yoktur(...), Mehmet **BAHTİYAR**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ile Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, Sayı 61, 2005, s. 47-106.

halka açık şirketlerde ise yirmide birini temsil eden pay sahiplerinin sulh ve ibraya karşı olmaları durumunda sulh ve ibra kararı alınamayacağını düzenlemektedir. Azınlığın bu kişilerin sulh ve ibrasına engel olması sadece olumsuz biçimde oy kullanmaları şeklinde gerçekleşir, bunun bir talep şeklinde ileri sürülmesi söz konusu değildir⁴.

2. Ağırlaştırılmış Çoğunluk Hallerinin Varlığı

Genel kurul toplantılarında kural kararların oy çokluğu ile alınması olsa da TTK m. 421'de istisnai olarak bazı durumlarda ağırlaştırılmış toplantı ve karar yetersayılarının arandığı görülmektedir. Buna göre söz konusu maddenin ikinci fıkrasında belirtilen hususlarda (*Bilanço zararlarının kapatılması için yükümlülük ve ikincil yükümlülük koyan kararlar, şirketin merkezinin yurt dışına taşınmasına ilişkin kararlar*) karar alınabilmesi için oy birliği gerekmekte, üçüncü fıkrasında belirtilen hususlarda (*Şirketin işletme konusunun tamamen değiştirilmesi, imtiyazlı pay oluşturulması nama yazılı payların devrinin sınırlandırılması*) karar alınabilmesi için ise sermayenin en az yüzde yetmiş beşini oluşturan payların sahiplerinin oyları gerekmektedir. Yine bunun yanında basit yeter sayılar da ana sözleşme değişikliğiyle ağırlaştırılabilecektir. Bu durumda, söz konusu kararlar alınırken azınlık pay sahiplerinin genel kurulda olumsuz oy kullanarak karar alınmasını engelleyebilme olanağına sahip olduğu söylenebilecektir.

Limited şirketlere ilişkin genel kurulun karar alma şekli incelendiğinde TTK m. 620 ve m. 621'de sırasıyla "olağan kararlar" ve "önemli kararlar" şeklinde ayırım yapıldığı gözlemlenmektedir. Söz konusu kanun maddeleri incelendiğinde olağan kararların alınabilmesi için salt oy çokluğu yeterli iken madde metninde sayılan olağan üstü kararların alınabilmesi için oyların en az üçte ikisi ve bununla beraber oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu aranmaktadır. burada da anonim şirketlerde olduğu gibi şirket ana sözleşmesine eklenmiş olmak şartı ile olağan kararlar için de karar yeter sayısını ağırlaştırma imkanı bulunmaktadır. Limited şirketlere ilişkin bahsedilen hükümler olumsuz azınlık hakları çerçevesinde değerlendirildiğinde genel kurulda olağan üstü kararlara ya da olağan ve esas sözleşme ile karar niabi ağırlaştırılmış olan olağan kararlara ilişkin oylama yapılması sırasında azınlık pay sahiplerinin olumsuz yönde oy kullanarak kararın alınmasını engellemelerinin imkan dahilinde olduğu sonucunu doğurmaktadır.

B. Olumlu Azınlık Hakları

TTK bazı hallerde azınlık iradesine üstünlük tanımıştır. Azınlık bu haklarını kullandığı takdirde, istem, ortaklığı ve organlarını bağlar; buna rağmen azınlık talebi dikkate alınmaz ise, yönetici ve denetçilerin sorumluluğu söz konusu olur (m. 553 vd.)⁵.

⁴ Hasan PULAŞLI, Şirketler Hukuku Şerhi, C. 2, Ankara 2011, s. 1421

⁵ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 313.

1. Genel Kurulu Toplantıya Davet veya Genel Kurul Gündemine Madde Ekletme Hakkı

TTK m. 411 f.1; sermayenin en az onda birini, halka açık şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahiplerinin, yönetim kurulundan, yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını isteyebileceğini düzenlemektedir. Böylece azınlığa genel kurulu toplantıya çağırma imkanı tanınmış olmaktadır. Maddenin ilk fıkrasının devamında esas sözleşme ile çağrı hakkının daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabileceği belirtilmektedir.

eTK'da (6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu) da benzer şekilde düzenlenmiş olan bu maddeye, TTK'da farklı olarak istemin noter kanalı aracılığı ile yapılması zorunluluğu getirilmiştir.

Azınlığın isteminin genel kurul tarafından kabul edilmesi halinde, f. 4 uyarınca genel kurulun en geç kırk beş gün içinde yapılacak şekilde toplantıya çağırılması gerekmektedir. Bu kırk beş günlük süre yönetim kurulunun azınlığın istemini kabul ettiği tarihten itibaren başlar. Yine f. 4'te çağrının yönetim kurulu tarafından yapılmaması halinde istem sahibi azınlığa da çağrı yapma hakkı tanınmaktadır. İstemde bulunan azınlığa tanınan söz konusu çağrı hakkının azınlık tarafından hangi şekilde kullanılacağı belirtilmemiş olması doktrinde eleştirilmektedir. Nitekim azınlık pay sahiplerinin genel kurul daveti için gerekli bilgi ve belgelere sahip olmadığı düşünülüyorsa kendilerine tanınan bu hakkı kullanmaları fiilen imkansız hale geleceğinden, söz konusu durumda m. 412'de öngörüldüğü şekilde, istem sahibi azınlığın mahkemeye başvurarak kayyım atanmasını istemesi ve onun aracılığıyla toplantı çağrısı yapılması gerektiği doktrinde savunulmaktadır⁶.

Yapılan istemin yönetim kurulunca reddedilmesi veya yedi iş günü içerisinde isteme cevap verilmemesi halinde ise takip eden m. 412 uyarınca, aynı pay sahiplerinin başvurusu üzerine, genel kurulun toplantıya çağırılmasına şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi karar verebileceği düzenlenmektedir. Mahkeme genel kurul toplantısının yapılmasına gerek görürse, gündemi düzenlemek ve kanun hükümleri uyarınca çağrıyı yapmak üzere bir kayyım atayacak, ayrıca kararda kayyımın görevlerini ve toplantı için gerekli belgeleri hazırlamaya ilişkin yetkilerini de gösterecektir. Son olarak maddede mahkemenin zorunlu olmadıkça dosya üzerinden inceleme yapacağı ve kararının kesin olduğu belirtilmiştir.

Halihazırda gelecek bir tarihte genel kurulun yapılacak olması durumunda TTK 411 f.1, azınlığa, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme ekletme hakkı tanımaktadır. Gündeme madde konulması istemi, çağrı ilanının Türkiye Ticaret Sicil Gazetesinde yayımlanmasına ilişkin ilan ücretinin yatırılması tarihinden önce yönetim kuruluna ulaşmış olmalıdır. Gündeme madde ekletmeye ilişkin istem de yine toplantıya çağrı istemi gibi noter kanalıyla yapılmak zorundadır.

⁶ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 168.

Limited şirketler açısından TTK m. 411'i uygulama imkanının olup olmadığına bakıldığında; TTK m. 617 f.3'ün toplantıya çağrı, azlığın çağrı ve öneri hakkı, gündem, (...) konularında anonim şirketlere ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla limited şirketlere de uygulanacağına hükmettiği görülmektedir. Buna göre limited şirketlerde de sermayenin en az onda birini oluşturan pay sahipleri yukarıda belirtildiği şekilde genel kurulu toplantıya davet edebilecek ve halihazırda yapılacak olan bir toplantıya karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme ekletebileceklerdir.

Limited şirketlerinin yönetim organı olan müdürün/müdürlerin azınlık pay sahiplerinin söz konusu talebini reddetmesi/reddetmeleri durumunda, anonim şirketler için yukarıda bahsedilenler limited şirketler için de geçerli olacaktır.

2. Mahkemeden Özel Denetçi Atanmasını Talep Etme Hakkı

Her pay sahibi TTK m. 438 kapsamında *“pay sahipliği haklarının kullanılabilmesi için gerekli olduğu takdirde ve bilgi alma veya inceleme hakkı daha önce kullanılmışsa, belirli olayların özel bir denetimle açıklığa kavuşturulmasını, gündemde yer alması bile genel kuruldan isteyebilir.”* Pay sahibinin söz konusu madde kapsamında özel denetim talebinin reddedilmesi durumunda m. 439 uyarınca *“sermayenin en az onda birini, halka açık anonim şirketlerde yirmide birini oluşturan pay sahipleri veya paylarının itibarî değeri toplamı en az bir milyon Türk Lirası olan pay sahipleri üç ay içinde şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinden özel denetçi atanmasını isteyebilir.”* Yine aynı maddenin son fıkrasında ise *“Dilekçe sahiplerinin, kurucuların veya şirket organlarının, kanunu veya esas sözleşmeyi ihlal ederek, şirketi veya pay sahiplerini zarara uğrattıklarını, ikna edici bir şekilde ortaya koymaları hâlinde özel denetçi atanacağından”* bahsedilmektedir.

Bu hakkın kullanılması sırasında azınlığın belirlenmesine ilişkin istisnai bir düzenlemeye gidilmiştir. Özellikle sermayesi büyük miktarları bulan şirketlerde, azınlık oluşturmamakla birlikte önemli yatırımı bulunan pay sahiplerine, özel denetçi atanmasını sağlama imkanı tanınmıştır. Burada toplam bir milyon TL nominal değerli paya sahip olan kişiler, kanunda belirtilen oranlarda azınlık olarak kabul edilmeseler bile, bu hakları kullanabilmektedir⁷.

3. Mahkemeden Denetçinin Görevden Alınmasını ve Yeni Denetçi Atanmasını İsteme Hakkı

Genel kurulun devredilemez yetkilerinin düzenlendiği TTK m. 408 f.2'nin (c) bendinde, denetçinin seçimi ile görevden alınması kural olarak genel kurula verilmiş bir yetki olduğu fakat kanunda öngörülen istisnaların hariç tutulduğu belirtilmektedir. Bahsedilen bu istisnalardan biri azınlık haklarına ilişkindir.

TTK m. 399 f.4'e bakıldığında sermayenin yüzde onunu, halka açık şirketlerde esas veya çıkarılmış sermayenin yüzde beşini oluşturan pay sahiplerinin; şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesine görevden alma davası açabileceğinden bahsetmektedir.

⁷ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 357.

Yine f. 4'ün devamında hakimin ilgilileri ve seçilmiş denetçiyi dinleyerek, seçilmiş denetçinin şahsına ilişkin haklı bir sebebin varlığı halinde başka bir denetçi atanmasına karar vereceği belirtilmektedir. Maddede haklı sebebe örnek olarak denetçinin taraflı davrandığına dair kuşkunun bulunması gösterilmiştir⁸.

Maddenin 5. fıkrasında, görevden alma davasının hangi süre zarfında açılabileceği gösterilmiştir. Buna göre davanın; denetçinin seçiminin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilanından itibaren üç hafta içinde açılması gerekmektedir. Bu süre hak düşürücü süredir⁹.

Yine 5. fıkrada, azınlığın davayı açabilmesi için bazı şartlar getirilmiştir. Buna göre azınlığın davayı açabilmesi için, denetçinin seçimi sırasında genel kurulda karşı yönde oy kullanmış ve bu oyunu tutanağa geçirtmiş olması gerekmektedir; bununla birlikte bu seçimin yapıldığı genel kurul toplantısı tarihinden itibaren geriye doğru en az üç aydan beri, şirketin pay sahibi sıfatını taşıyor olması gerekmektedir.

4. Finansal Tabloların Görüşülmesini Erteleme Hakkı

Kanun koyucu TTK m. 420'de azınlığın talebi üzerine finansal tabloların ve buna bağlı konuların görüşülmesinin genel kurul kararı olmaksızın, yönetim kurulu başkanının alacağı karar ile bir ay sonra bırakılacağı yönünde bir düzenleme getirmektedir. Erteleme talebinin azınlık tarafından ne zaman yapılması gerektiği konusunda doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre genel kurul toplantısının ertelenmesi talebinin yapılabilmesi için toplantıya geçilmiş olmasının şart olmadığı, başvuruda bulunan azınlık pay sahiplerinin toplantı öncesinde yönetim kuruluna bireysel olarak yapmış oldukları erteleme istemleri TTK m. 420 çerçevesinde ertelemeye gerekçe oluşturacağı belirtilmektedir¹⁰. Diğer bir görüş ise erteleme kararının alınabilmesi için toplantı aşamasına geçilmiş olması gerektiği; daha çağrı aşamasında yönetim kurulu tarafından bu taleplerin sonuca bağlanmasının kanunun lafzına aykırı olduğu ayrıca keyfi uygulamalara yol açabileceği yönündedir¹¹.

Maddede geçen “*ve buna bağlı konular*” ifadesi içerisine ibra ve özellikle kar payı dağıtımını hususu girer¹². Bunun sebebi bilanço onaylanmadan kar payı dağıtımını ya da ibra kararı alınmasının mümkün olmamasıdır. Söz konusu ifadenin yönetim kurulu üyelerinin seçimini kapsayıp kapsamadığı incelenecek olursa ilk olarak TTK m. 413'ün üçüncü fıkrasına bakmak gerekecektir. Bahsedilen fıkrada yönetim kurulu üyelerinin görevden alınmalarının ve yenilerinin seçiminin yılsonu finansal tabloların müzakeresi maddesine ilişkin olduğu hüküm altına alınmıştır. Söz konusu azınlık hakkı bu hüküm ile birlikte değerlendirildiğinde, yönetim kurulu üyelerinin seçimi finansal tabloların müzakeresine ilişkin olduğundan erteleme talebi

⁸ Haklı sebebe ilişkin diğer örnekler için bkz., **BAHTİYAR**, Ortaklıklar Hukuku, s. 270.

⁹ Belirlenen hak düşürücü sürenin çok kısa olduğu yönündeki eleştiriler için bkz., **BAHTİYAR**, Ortaklıklar Hukuku, s. 270.

¹⁰ Sami **KARAHAN**/Zekeriyya **ARI**/Hayri **BOZGEYİK**/Tahir **SARAÇ**/Mücahit **ÜNAL**/, Kıymetli Evrak Hukuku, Konya, 2013, s. 639.

¹¹ **BAHTİYAR**, Ortaklıklar Hukuku, s. 314, Dipnot 520.

¹² Tamer **BOZKURT**, Şirketler Hukuku, 11. Baskı, Ankara 2020, s. 386.

halinde yönetim kurulu üyelerinin seçiminin de ertelenmesi gerekeceği sonucuna varılmaktadır. Öte yandan, kanun koyucunun böyle bir hüküm getirmesindeki amaç genel kurula her olağan genel kurul toplantısında yönetim kurulu üyelerini görevden alabilme olanağı tanımaktır. Yani memnun kalınmayan yönetim kurulu genel kurul tarafından değiştirilebilir yerlerine yenileri seçilebilecektir. Bu açıdan doktrinde, yönetim kurulu seçimi için aday gösterilenlerin tamamının yeni olması başka bir ifadeyle önceki yönetim kurulunda görev almamış olması halinde yönetim kurulu üyelerinin seçiminin ertelenmesinin söz konusu azınlık hakkı kapsamında gerekli olmadığı ifade edilmektedir. Yargıtayın konuya ilişkin kararları incelendiğinde farklı yönde içtihatların bulunduğu¹³, fakat daha yeni kararların yönetim kurulu üyelerinin eski yönetim kurulunda görev almış olmaları halinde, ertelenmesi azınlıkça talep edilen genel kurulda yönetim kurulu üyelerinin seçiminin yapılamayacağı yönünde karar verildiği görülmektedir¹⁴.

Azınlığın erteleme talebine rağmen genel kurul toplantısının yapılması durumunda finansal tablolar ve buna bağlı konular dışında görüşme yapılarak karar alınabilecek olup finansal tablolar ve buna bağlı konulara ilişkin görüşme yapılması ve karar alınması durumunda ise alınan kararların iptali için dava açılabilir.

Maddede erteleme pay sahiplerine ne şekilde bildirileceğine yönelik olarak TTK m. 414 f. 1'e atıf yapılmıştır. Buna göre erteleme pay sahiplerine ilanla bildirilir ve internet sitesinden yayımlanır. İzleyen toplantı için kanunda öngörülmüş olan usule uygun olarak çağrı yapılır.

Maddenin ikinci fıkrasında genel kurulun azınlık pay sahiplerinin talebi sonucunda bir defa ertelendikten sonra tekrar geri bırakılmasının hangi şartlarla istenilebileceği

¹³ "(...) Dava, anonim şirket genel kurul kararının iptali istemine ilişkin olup 1/10 azınlık pay sahibi olan davacı, genel kuruldaki görüşmeler başlamadan genel kurul tarihi itibarıyla yürürlükte bulunan 6102 Sayılı Yasanın 420. maddesi gereğince finansal tabloların müzakeresi ile buna bağlı konuların ertelenmesini talep etmiş, genel kurul tarafından bu talep oylanarak reddedilmiş ve bu nedenle finansal tablolar görüşülerek oylanmıştır. Ancak 6102 Sayılı Yasanın 420. maddesi gereğince sermayenin 1/10'ine sahip ortaklar tarafından finansal tabloların müzakeresi ve buna bağlı konuların ertelenmesi talep edildiğinde genel kurul başkanının başkaca hiçbir işlem yapmaksızın bu konuların görüşmesini bir ay sonraya bırakması gerekir. Yasanın bu açık hükmüne rağmen genel kurulda davacının bu isteminin reddedilerek bilanço ve gelir tablolarının oylanarak onanması, yönetim ve denetim kurulunun ibralarının görüşülmesi ve oylanması doğru olmayıp, mahkemece bu nedenle bu gündem maddelerinde alınan kararların iptali doğru ise de yönetim ve denetim kurulu üyelerinin seçimi ve yönetim kurulu üyelerine izin verilmesine dair gündem maddeleri TTK'nın 420. maddesinde gösterilen "finansal tabloların müzakeresi ve buna bağlı konular" kapsamında bulunmamaktadır. Dairemizin yerleşmiş kararları da bu yöndedir. (Yargıtay 11. HD. 01.12.1992-E.5600/K.11038; 16.06.1994-E.7027/K.5107, 04.03.2002-E.9539/K.1757) Bu nedenle, mahkemece genel kurulun 9 nolu yönetim kurulunun seçimi, 10 nolu murakıp seçimi ve 12 nolu yönetim kuruluna yetki verilmesi maddelerinin iptali doğru olmayıp, mahkemece verilen kararın bu yönden davalı yararına bozulması gerekmiştir." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 18.02.2014 tarihli ve 2013/12519 E., 2014/2803 K. sayılı kararı (**Lexpera**).

¹⁴ "(...)TTK 413/3. fıkrası düzenlemesi karşısında dava konusu olağan genel kurulda eski yönetim kurulu üyeleri ile birlikte yenilerinin seçilmesine dair karar alınması mümkün olmayacağı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmiştir. (...)somut olayda Yönetim Kurulu üye adaylarının tamamının önceki faaliyet döneminde de aynı görevi ifa etmiş ve bunların ertelemeye rağmen aynı genel kurulda tekrar yönetici olarak seçilmelerine ilişkin olmasına göre, davalı vekilinin tüm temyiz itirazları yerinde değildir.(...) kanuna uygun bulunan hükmün ONANMASINA(...) karar verildi." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 23.03.2016 tarihli ve 2015/7411 E., 2016/3247 K. sayılı kararı (**Lexpera**).

düzenlenmektedir. Buna göre, azınlık pay sahiplerince ikinci bir defa daha erteleme istenebilmesi için tabloların itiraz edilen ve tutanağa geçmiş noktaları hakkında genel kurula, ilgililerce, dürüst hesap verme ilkeleri uyarınca açıklama yapılmamış olması şartı aranmıştır¹⁵.

5. Şirketin Haklı Sebeplerle Feshini İsteme Hakkı

eTK'da azınlığa böyle bir hak tanınmamış olup TTK m. 531 ile şirketin haklı sebeple feshini isteme hakkı ilk kez düzenlenmektedir. Söz konusu madde kapsamında haklı sebebin varlığı halinde azınlık pay sahiplerine şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini isteme hakkı tanınmaktadır. Bu doğrultuda ilk olarak haklı sebeplerin neler olduğunu belirlemek gerekmektedir. Kanuna bakıldığında haklı sebebin ne olduğuna ilişkin bir tanımlama yapılmadığı görülmektedir. Haklı sebeple feshe ilişkin bir tanımlamanın bulunmaması, haklı sebeplerin örnek olarak dahi gösterilmemiş olması göstermektedir ki; kanun koyucu bu kavramın niteliklerinin gösterilmesini ve tanımlanmasını yargı kararları ile birlikte öğretiyeye bırakılmıştır¹⁶.

Öğretideki haklı sebep tanımlarına bakıldığında ise borçlar hukuku bağlamında sürekli borç ilişkilerinin sonradan ortaya çıkan sebepler nedeniyle, bundan olumsuz etkilenen ve ilişkinin çekilmez hale geldiği tarafa, ilişkinin değişen duruma göre ayarlanması veya sona erdirilmesini isteme hakkı vermesi şeklinde ifade edilebilir¹⁷. Bu tanıma paralel olarak haklı sebep kavramının ortaklıklar hukuku bağlamında, azınlığın hakkaniyete uygun ve objektif olarak ortaklığın devam etmesinden umduğu faydaları ortadan kaldıran ve ortaklığın devamını çekilmez hale getiren olgular¹⁸ olarak tanımlandığı görülmektedir. Somutlaştırmak gerekirse, şirketin devamlı olarak zarar etmesi, kuruluş ve gayesinin gerçekleşmesine imkan kalmaması, ortaklar arasındaki ciddi anlaşmazlıklar, ortağın bakiye sermaye borcunu ödemekteki temerrüdü, ortaklar arasındaki güven ilişkisinin zedelenmesi¹⁹ gibi hususlar haklı nedenlere örnek olarak sayılabilecektir.

Sonuç olarak fesih talebiyle azınlık pay sahipleri tarafından ileri sürülen sebeplerin haklı sebep oluşturup oluşturmayacağına karar verecek olan makam mahkemelerdir. TTK m. 531 uyarınca sebebin haklı bulunduğu hallerde fesih kararı verilebileceği gibi bunun yerine davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme de mahkeme tarafından hükmedilebilecektir. Böylece usul hukukunda geçerli olan taleple bağlılık ilkesine (HMK m. 26), ticaret hukuku bakımından kanuni bir istisna (HMK m. 26 f. 2) getirilmiştir. Bu hüküm kapsamında gerek iddia konusu sebebin bir haklı sebep

¹⁵ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 314.

¹⁶ Nuri ERDEM, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi (6102 Sayılı Yeni TTK Hükümlerine Göre), İstanbul 2012, s. 50 vd..

¹⁷ Kemal OĞUZMAN/Nami BARLAS, Medeni Hukuk, 22. Baskı, İstanbul 2016, s. 312.

¹⁸ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 388.

¹⁹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 381, dipnot 544.

oluşturup oluşturmadığı, gerek şirketin feshi yerine başkaca bir çözüme karar verilmesinin mümkün olup olmadığı konusundaki takdir yetkisi (MK m. 4) tamamen mahkemeye aittir²⁰.

Haklı sebeple fesih kural olarak adi ortaklıklar ile kişi ortaklıklarında söz konusu olan bir dava hakkı olup bu dava hakkının istisnai bir hak olarak sınırlı tutulması gerekmektedir²¹. Bu doğrultuda haklı sebebin varlığı halinde menfaatler dengesi açısından değerlendirme yapıldığında ortaklıktan çıkarma kararına öncelik verilmesi doğru olacaktır. Zira çözümün öne çıkan yanı bir yandan azınlık pay sahiplerinin mali haklarını korurken diğer taraftan da ortaklığın devamını sağlamasıdır²².

Limited şirketlerde şirketin haklı sebeple feshini isteme hakkı TTK m. 636 f.3 uyarınca her ortağa bahşedilmiş bir hak olup, anonim şirketlerde olduğu gibi azınlık hakkı olarak değil “kişisel hak” olarak değerlendirilmektedir.

6. Nama Yazılı Pay Senetlerinin Bastırılmasını İsteme Hakkı

Azınlıklara tanınan başka bir olumlu hak da TTK m. 486 ile getirilmiştir. Söz konusu madde hamiline yazılı olarak çıkarılan payların bedellerinin tamamının ödenmesinden sonra üç ay içerisinde bastırılmasını zorunlu kılmaktadır. Nama yazılı paylar için ise bu zorunluluk söz konusu hüküm uyarınca azınlığın talebine bağlı tutulmuştur. Buna göre azınlığın nama yazılı senetleri bastırılmasını talep etmesi halinde zorunluluk doğacak aksi durumda ise doğmayacaktır.

Maddede dikkat çekici olan bir diğer nokta ise azınlık oranlarının belirtilmemiş olmasıdır. Burada azınlıktan kastın oransal, nominal veya fiili olup olmadığı açıklanmamış olup oranın neye göre belirleneceği tartışmaya açıktır. Kanımızca, kanun koyucu; “Azlık” başlığı altında m. 411’de kural olarak oransal azınlığı kabul ettiğinden, m. 486’da her ne kadar azınlığın oranı belirtilmemiş olsa da oransal azınlık olarak yani halka açık olmayan anonim şirketlerde onda bir halka açık anonim şirketlerde ise yirmide bir olarak kabul edilmesi gerekmektedir²³.

7. Yönetim Kurulunda Temsil Edilme Hakkı

TTK m. 360 ile, belirli pay gruplarına, özellik ve nitelikli grupları oluşturan pay sahiplerine ve azınlığa, esas sözleşmede öngörülme şartı ile yönetim kurulunda temsil edilme hakkı tanınabileceği öngörülmektedir. Bu kapsamda, esas sözleşmeye yönetim kurulu üyelerinin azınlık arasından seçilmesine ilişkin madde eklenebileceği gibi, yine esas sözleşmeye azınlığın yönetim kurulu üyeliği için aday göstermesine ilişkin madde eklenerek azınlığa tanınan söz konusu temsil edilme hakkı kullanılabilir. Madde gereğince yönetim kurulu

²⁰ Abuzer **KENDİGELEN**, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 434-435.

²¹ Erdoğan **MOROĞLU**, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, On İki Levha Yayıncılık, 2016, s. 330.

²² **BAHTİYAR**, Ortaklıklar Hukuku, s. 389

²³ Azınlık için oran belirtilmemiş olmasının uygulamada tartışmalara yol açabileceği yönünde bkz., **KENDİGELEN**, İlk Tespitler, s. 394.

üyeliğine önerilen adayın veya hakkın tanındığı azınlığa mensup adayın haklı bir sebep bulunmadığı takdirde üye seçilmesi zorunludur. Bu şekilde tanınacak temsil edilme hakkı, halka açık anonim şirketlerde yönetim kurulu üye sayısının yarısını aşamaz.

Azınlığın yönetim kurulunda temsil edilmesine ilişkin bu maddede de TTK m. 486'da olduğu gibi kanun koyucu azınlıktan bahsederken oran belirtmemiş, yalnızca "azlık" olarak ifade etmekle yetinmiştir. Doktrinde görüş buradaki azınlığın TTK m. 411 anlamındaki oransal azınlık olmadığı, fiili azınlık anlamında olduğu yönündedir²⁴.

8. Bakanlık Temsilcisinin Çağırılmasını Talep Etme Hakkı

Kanunda bulunmayan bu hak, azınlık pay sahiplerine Genel Kurul Toplantı Yönetmeliği²⁵ ile tanınmıştır. Buna göre m. 32, f. 3 uyarınca Bakanlık temsilcisinin katılmasının zorunlu olmadığı genel kurul toplantıları bakımından, şirkette sermayenin en az onda birini oluşturan pay sahipleri tarafından gerekçeleri de bildirilmek suretiyle Bakanlık temsilcisi görevlendirilmesine dair talepte bulunulabilecektir. Bu talep görevlendirme makamının değerlendirilmesine sunulmak üzere şirkete yapılır. Toplantıya çağrılanlar tarafından bu talebin görevlendirme makamına iletilmesi zorunludur²⁶.

Yönetmelik hükmüyle azınlık hakkı yaratılmış olmasının kanuna uygunluğu tartışılabilir olup bunun yanında yönetmelikte talebin şirkete yapılacağı belirtilmesine rağmen, talebin toplantıya çağırılanlar tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğinin ön görülmüş olması yine doktrinde eleştiri konusu olmuştur²⁷.

IV. Kanunda Azınlık Haklarına İlişkin Belirtilen Asgari Oranın Esas Sözleşme İle Değiştirilip Değiştirilemeyeceği

TTK'da azınlık haklarının düzenlendiği maddelere bakıldığında oranlara ilişkin üç farklı tipte düzenleme yapıldığı görülmektedir. İlk olarak m. 411'de, belirtilen oranın esas sözleşme ile daha da azaltılabileceği öngörülmüştür. Bunun dışında kanun koyucu bazı yerlerde yalnızca azınlık oranını belirtmekle²⁸ yetinmiş, bazı yerlerde ise azınlık oranını belirtirken başına "en az" ibaresi eklemektedir²⁹. TTK'da öngörülmüş olan bu oranların esas sözleşme ile

²⁴ Erol **ULUSOY**, Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları, Ankara 2016, s. 70 vd., **BOZKURT**, Şirketler Hukuku s. 387.

²⁵ Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul Ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik.

²⁶ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 358.

²⁷ **BİLGİLİ/DEMİRKAPI**, Şirketler Hukuku, s. 232.

²⁸ Örn. "(...) sermayenin onda birine, halka açık şirketlerde yirmide birine sahip pay sahiplerinin istemi üzerine(...)".

²⁹ Örn. "(...) sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri (...)".

değiştirilmesinin mümkün olup olmadığı değerlendirildiğinde, doktrinde fikir ayrılıkları olduğu gözlemlenmektedir.

Bir görüşe göre, TTK m. 340³⁰ ile öngörülen emredici hükümler ilkesi dikkate alınarak değerlendirilme yapılmalıdır. Buna göre esas sözleşmenin kanundan sapabilmesi için kanunun buna açıkça izin vermesi gerekmektedir. Azınlık hakları açısından kanunun buna izin verdiği tek durum; esas sözleşme ile çağrı hakkının daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabileceğinin maddede açıkça belirtildiği, genel kurulu toplantıya çağırma ve gündeme madde ekletme hakkını düzenleyen TTK m. 411'dir³¹.

Doktrindeki diğer bir görüş ise, kanun koyucunun azınlık haklarını düzenlerken kimi yerlerde "en az" ibaresini kullanmasının bilinçli bir hareket olduğundan yola çıkarak, m. 411 açısından varılan sonuca en az ibaresinin kullanıldığı diğer azınlık hakları bakımından da ulaşmaktadır. Bu görüşe göre genel kurulu toplantıya çağırma ve gündeme madde ekletme dışındaki "en az" ibaresinin bulunduğu azınlık hakları yönünden de oranların anasözleşme ile tek yönlü değiştirilmesine olanak tanımak gerekmekte olup, aksi takdirde kanun hükmünün sözüne fazlaca bağlı bir yorum yapılmış olunacağı savunulmaktadır³².

Lafza bağlı yorum yapıldığında ortaya çıkabilecek bir diğer mesele de TTK m.411'e ilişkin olacaktır. Maddenin ilk fıkrasında azınlığa, toplantıya davet ve gündeme madde ekletme hakkı tanınırken, fıkranın son cümlesinde esas sözleşme ile çağrı hakkının daha az sayıda paya sahip pay sahiplerine tanınabileceği belirtilmiş olup, gündeme madde ekletme hakkından bahsedilmemiştir. Lafza bağlı kalındığında, sanki yalnızca çağrı hakkına ilişkin azınlık oranının esas sözleşme ile değiştirilebileceği ve gündeme madde ekletme hakkına ilişkin azınlık oranının esas sözleşme ile değiştirilemeyeceği gibi bir anlam ortaya çıkmaktadır. Madde metninde, her ne kadar esas sözleşme ile kanunda belirlenen oranın değiştirilebilmesi yalnızca çağrı hakkı için öngörülmüş olsa da çağrı hakkı için ulaşılan bu sonuca toplantı gündemine madde ekletme hakkı bakımından da ulaşılması iki kurumun aynı fıkra içerisinde düzenlendiği de göz önünde bulundurulduğunda daha doğru olacaktır.

Azınlık oranlarının şirket anasözleşmesi ile tek yönlü olarak değiştirileceğini savunan görüşün kabul edildiği durumda bu değişikliğin hangi yönde yapılacağına dair yeni bir sorun oluşmaktadır. Buna göre, en az ibaresinin lafzı, ilk anda sanki, anasözleşme ile yapılacak değiştirmenin de ağırlaştırma yönünde olacağı izlenimi doğurmakla birlikte, kanunun öngördüğü oranlar, azınlığın korunması için öngörülen asgari sınırlar olduğu için, bu oranların ağırlaştırılmaması, yani gerek onda birlik, gerek halka açık anonim ortaklıklar için yirmide birlik oranların artırılmaması gerekmektedir³³. Sonuç olarak kanunda azınlık hakları için belirtilen asgari oranın şirket anasözleşmesi ile tek yönlü olarak değiştirilebileceğini kabul

³⁰ TTK m. 340: "Esas sözleşme, bu Kanunun anonim şirketlere ilişkin hükümlerinden ancak Kanunda buna açıkça izin verilmişse sapabilir. Diğer kanunların, öngörülmesine izin verdiği tamamlayıcı esas sözleşme hükümleri o kanuna özgülenmiş olarak hüküm doğururlar."

³¹ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 355-356.

³² BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 317.

³³ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 317.

eden görüş benimsendiğinde bu değişiklik (her ne kadar kanunda “en az” dense de) oranın artırılması değil azaltılması şeklinde olabilecektir.

V. Yeni Azınlık Haklarının Yaratılıp Yaratılmayacağı

Kanunda öngörülmemiş bir azınlık hakkı yaratma imkanının bulunup bulunmadığı konusu da azınlık haklarına ilişkin kanunda belirtilen asgari oranın değiştirilebilip değiştirilemeyeceği konu ile aynı sebepten, yani TTK m.340’da yer alan emredici hüküm ilkesinin doktrinde farklı yorumlanasından dolayı tartışmalı olan bir başka konudur.

Doktrinde; azınlık haklarına ilişkin kanunda belirtilen asgari oranın esas sözleşme ile değiştirilmesinin mümkün olmadığını savunan görüş burada da yine TTK 340’ın (emredici hüküm ilkesi) ana sözleşmeye azınlık hakkı yaratılmasına ilişkin hüküm koyulmasını engellediği gerekçesiyle yeni bir azınlık hakkı yaratılmasının mümkün olmadığını savunmaktadır³⁴.

Diğer bir görüş ise, TTK 340’daki emredici hüküm ilkesi, yeni azınlık hakları tanınması için de kanunda hüküm olmasını gerektirir gözükmekte ise de, en azından bizatihi m. 478 f. 2, kanunda öngörülmemiş yeni bir pay sahipliği hakkının imtiyaza konu olmasına izin verdiğine ve m. 360 azınlığa, yönetim kurulunda temsil edilme imtiyazı tanınmasını kabul ettiğine göre, çoğun içinde az da vardır kuralı uyarınca, azınlığa, kanunda öngörülmemiş bazı hakların imtiyaz olarak tanınabileceğini savunmaktadır.³⁵

³⁴ BİLGİLİ/DEMİRKAPI, Şirketler Hukuku, s. 356.

³⁵ BAHTİYAR, Ortaklıklar Hukuku, s. 318.

SONUÇ

Anonim ve limited Şirketlerin birer sermaye Şirketi olmalarının sonucu olarak kanunda bu Şirketlerin yönetiminde çoğunluk ilkesinin geçerli olduğu görülmektedir. Azınlıklara tanınan hakların olmadığı varsayımında, çoğunluk ilkesi gereği genel kurul toplantılarında yapılan oylamalarda her zaman çoğunluğun fikri kabul görecek, azınlığın genel kurulda temsil ediliyor olmasının pratikte bir anlamı kalmayacaktır.

Kanunun koyucu da azınlıklara ilişkin gerek olumlu gerek olumsuz haklarla bu sonucun önüne geçmeye çalıŐmıŐ, çoğunluk pay sahipleri ile azınlık pay sahipleri arasında denge kurarak azınlık pay sahiplerinin menfaatlerinin çoğunluk pay sahiplerinin menfaatine feda edilmesi engellemeyi amaçlamıŐtır

KAYNAKÇA

BAHTİYAR, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 14.Baskı, İstanbul 2020

BAHTİYAR, Mehmet, Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Dili ile Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, TBB Dergisi, Sayı 61, 2005, s. 47-106

BİLGİLİ, Fatih, **DEMİRKAPI**, Mehmet, Şirketler Hukuku Dersleri, 7. Baskı, Bursa 2020

BOZKURT, Tamer, Şirketler Hukuku, 11. Baskı, Ankara 2020

ERDEM, Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebep ile Feshi (6102 Sayılı Yeni TTK Hükümlerine Göre), İstanbul 2012

KARAHAN, Sami, **ARI**, Zekeriyya, **BOZGEYİK**, Hayri, **SARAÇ** Tahir, **ÜNAL** Mücahit, Kıymetli Evrak Hukuku, Konya, 2013

KENDİGELEN, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, On İki Levha Yayıncılık, 2016

MOROĞLU, Erdoğan 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu Değerlendirme ve Öneriler, On İki Levha Yayıncılık, 2016

OĞUZMAN Kemal, **BARLAS** Nami, Medeni Hukuk, 22. Baskı, İstanbul 2016

PULAŞLI, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, C. 2, Ankara 2011

ULUSOY, Erol, Anonim Şirketlerde Bireysel ve Azınlık Pay Sahibi Hakları, Ankara 2016